



SALUT PÚBLICA

Óscar Zurriaga

Departament de Medicina Preventiva i Salut Pública. Ciències de l'Alimentació, Toxicologia i Medicina Legal. Universitat de València

Què és la salut?

Què és la salut pública?



<http://www.sp.san.gva.es/ovs>



<https://www.youtube.com/watch?v=oy1CAMObRzc>

Fa anys

Estat cultural

Dimensió de les comunitats

1.000.000

Caçadors i recol·lectors

Bandes nòmades disperses (<100 ind.)

10.000

Desenv. de l'agricultura

Poblats estables (<300 ind.)

5.500

Desenv. del regadiu

Poblats <300 ind.
Poques ciutats (100.000 ind.).

300

Introducció de la força de vapor

Poblats 10.000 ind.
Ciutats 100.000 ind.
Algunes 500.000 ind.

Desenvolupament tecnològic

Riscos col·lectius per a la salut

La pesta a l'edat mitjana

(Segons Elisabeth Carpentier)



Què és la salut pública?

Salut pública



Sanitat pública

Què és la salut pública?

La **ciència i l'art** de prevenir la malaltia, prolongar la vida i promoure la salut física i l'eficiència a través dels **esforços organitzats de la comunitat** per al sanejament i el medi ambient, el control de les infeccions comunitàries, l'educació dels individus en els principis de la higiene personal, l'organització dels serveis mèdics i d'infermeria per a un diagnòstic precoç i tractament preventiu de la malaltia, i el desenvolupament de la maquinària social que **assegurarà a cada individu un nivell de vida adequat per al manteniment de la salut**, organitzant aquests beneficis de manera que permeten a cada ciutadà adonar-se del seu dret natural de salut i longevitat.

C. E. Winslow (1920)

Què és la salut pública?

La ciència i l'art de prevenir la malaltia, prolongar la vida i promoure la salut a través dels esforços organitzats de la societat.

D. Acheson (1988)

Què és la salut pública?

Un dels esforços organitzats per la societat per tal de protegir, promoure i restaurar la salut de la població.

Diccionari d'epidemiologia (2008)

Què és la salut pública?

- La salut pública és el **procés de mobilització i atracció de recursos** locals, estatals, nacionals i internacionals per a **assegurar les condicions en què les persones poden estar sanes**.
- Les accions que **s'han de prendre** són determinades per la naturalesa i la magnitud dels problemes que afecten la salut de la comunitat. El que **es pot fer** és determinat pel coneixement científic i els recursos disponibles. El que **es fa** és determinat per la situació social i política existent en el moment i lloc.

Detels, R. i Breslow, L.: "Current scope and concerns in public health", en Detels, R., McEwen, J., Beaglehole, R. *et al.*, ed. *Oxford textbook of public health*. Vol. 1. Oxford: Oxford University Press, 2002.

La salud en el riu de la vida



Salut pública: objectius

Vigilar l'estat de salut de la població i les seues necessitats.

Desplegar les millors polítiques de salut i garantir la prestació de serveis sanitaris.

Salut pública: característiques

- Èmfasi en la responsabilitat col·lectiva sobre la salut.
- Dirigida a tota la població.
- Èmfasi en la prevenció.
- Atenció als factors de risc i als determinants socioeconòmics de la salut.
- Aproximació multidisciplinària.

Funcions de la salut pública

a) Valorar les necessitats de salut de la població

b) Desplegar polítiques de salut

Respostes socials a fi de mantenir, protegir i promoure la salut.

c) Garantir la prestació de serveis sanitaris

Assegurar en les polítiques, programes i serveis per a la salut:

eficiència

sostenibilitat

subsidiarietat

seguretat

equitat

paritat

FUNCIONES ESSENCIALS

de la salud pública



Adaptado de: Fall, 1994.
Fuente: Public Health Function
Steering Committee, Members
(julio 1995)

Salut pública: estratègies

Protecció de la salut

Prevenció de la malatia

Promoció de la salut

Protecció de la salut

Manteniment o restauració de la situació de salut mitjançant:

- Adopció de mesures de seguretat.
- Control del medi (ambient, alimentació, etc.).
- Atenció sanitària.

Constitució espanyola (article 43): dret a la protecció de la salut i a la atenció sanitària de tots els ciutadans.

Prevenció de la malaltia

Conjunt de mesures destinades a limitar la progressió de la malaltia, en qualsevol fase de desenvolupament, reduir-ne la probabilitat d'ocurrència, interrompre'n o disminuir-ne la progressió.

La prevenció inclou les mesures destinades no sols a prevenir l'aparició d'un dany, com ara la reducció dels *factors de risc*, sinó també a detenir l'avanç del dany i atenuar-ne les conseqüències una vegada establides.

Promoció de la salut

La promoció de la salut és el procés que permet a les persones incrementar el control sobre la seua salut per tal de millorar-la.

Carta d'Ottawa per a la promoció de la salut, 1986.

Estratègies bàsiques per a la promoció de la salut

Advocacia per la salut amb la finalitat de crear les condicions sanitàries essencials indicades més amunt.

Facilitar que totes les persones puguin desenvolupar el seu complet potencial de salut.

Intervenir a favor de la salut entre els diversos interessos oposats en la societat.

Carta d'Ottawa per a la promoció de la salut, 1986.

Història

Imperi Romà



Lavabos, banys, desguassos,
embornals.
Aqüeductes per a la distribució d'aigua
potable.
Legislació que obligava a retirar els
residus humans de les ciutats.



Però... els romans estaven més
plens de bacteris que els qui van
viure a l'edat del ferro o a l'Europa
medieval: residus humans emprats
per a fertilitzar la terra.

Cloaca Mxima (segle VI aC)

Història

Baixa edat mitjana

- Transformació de l'estructura socioeconòmica que afavoreix l'auge de les **ciutats**.
- Aparició d'**epidèmies**, especialment la pesta.
- **Primeres mesures públiques**, que continuen en el Renaixement.

HISTORIA DE LA MIERDA

DOMINIQUE
LAPORTE

PRE-TEXTOS

En 1539, un edicte del rei de França obligava que tots els habitants de l'aleshores pestilent ciutat de París guardaren tots els seus detritus –tots– a casa, fins al moment de ser transportats més enllà dels ravals de la ciutat. Res de llançar el contingut de l'orinal per la finestra, ni l'aigua putrefacta de la bugada. Res de matar porcs i gallines a la via pública. Ordre, neteja i bellesa: aquesta era la consigna.

Història

Renaixement

Desenvolupament del mercantilisme incipient:
afluència a les ciutats de gent de tota condició.

- Avanços en medicina: anatomia, fisiologia i estudi clínic dels malalts.
- Aparició de la sífilis a Europa i de la tuberculosi i pigota a Amèrica.
- La persistència de la pesta dona lloc a l'aparició de les primeres organitzacions públiques: consells de salut

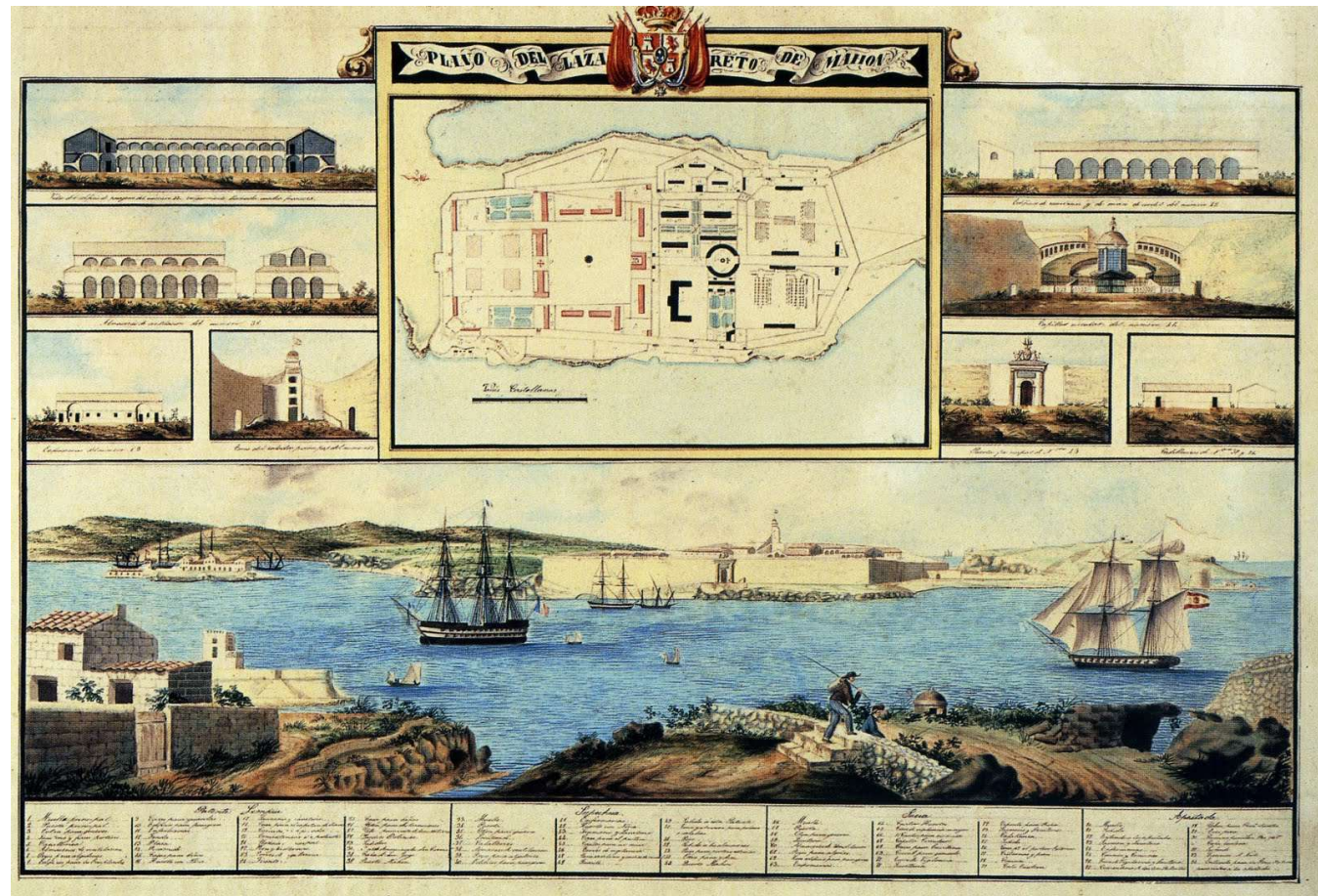
Mesures col·lectives de protecció:

Cordons sanitaris

Llatzerets

Quarantenes

Llatzeret: espai que hi havia en alguns ports de ciutats costaneres destinats a mantenir-hi en quarantena i observació les embarcacions i persones procedents d'altres països contaminats o sospitosos de contagi.



Nazaret: deformació popular del terme *llatzeret*, en referència al llatzeret que es va instal·lar el 1720 i que donà origen a aquest barri valentí.

Història

La salut pública abans de 1750

SANEJAMENT

- Pràctiques romanes de sanejament públic.
- Control de mercats.

ESTRATÈGIES COL·LECTIVES D'ASSISTÈNCIA SOCIAL I SANITÀRIA

- La pobresa com a font de contagi.
- La caritat cristiana.
- Aparició dels primers hospitals.

LA LLUITA CONTRA LES EPIDÈMIES

- Estratègies de prevenció.
- Mesures ordinàries i extraordinàries.
- El context municipal.

Tractament eminentment filantròpic: preocupació per la pobresa d'un sector de la població

Johan Peter Frank



Considerat el fundador de la higiene com a ciència.

System einer vollsttindigen medizinischen Polizei (1779-1827) (“Sistema integral de política mèdica”).

Sis volums i altres sis volums suplementaris.

1790

De populorum miseria: morborum genitrice

“La misèria del poble: mare de les malalties”

Història

(final del s. XVIII - principi del s. XIX)

Anglaterra

- Auge de la Revolució Industrial: origina la transformació de població rural a una població urbana (suburbis i amuntegament) i el desenvolupament social i polític del proletariat.
- Apareix el moviment sanitarista britànic (Chadwick) com a resposta a la gran quantitat de morts i malalties que ocorrien en la classe treballadora que vivia en la pobresa.

Història

Segle XIX

Condicionants: economia liberal

Primeres teories de la higiene industrial: *desproblematització* del medi laboral com a causant de malaltia. Responsabilitat traslladada al medi extrafabril.

Medicina en l'àmbit laboral centrada en la mediació, a través de l'educació moral dels treballadors.

Preocupació en termes higiènics sobre la conducta (roba, alimentació, habitatge, oci) dels obrers i, principalment, sobre la disposició urbana.

EPIDEMIA COLÉRICA DE 1885.

CUADRO GRÁFICO COMPARATIVO DE LAS VARIACIONES METEOROLÓGICAS Y TELÚRICAS Y LA MARCHA DE LA EPIDEMIA

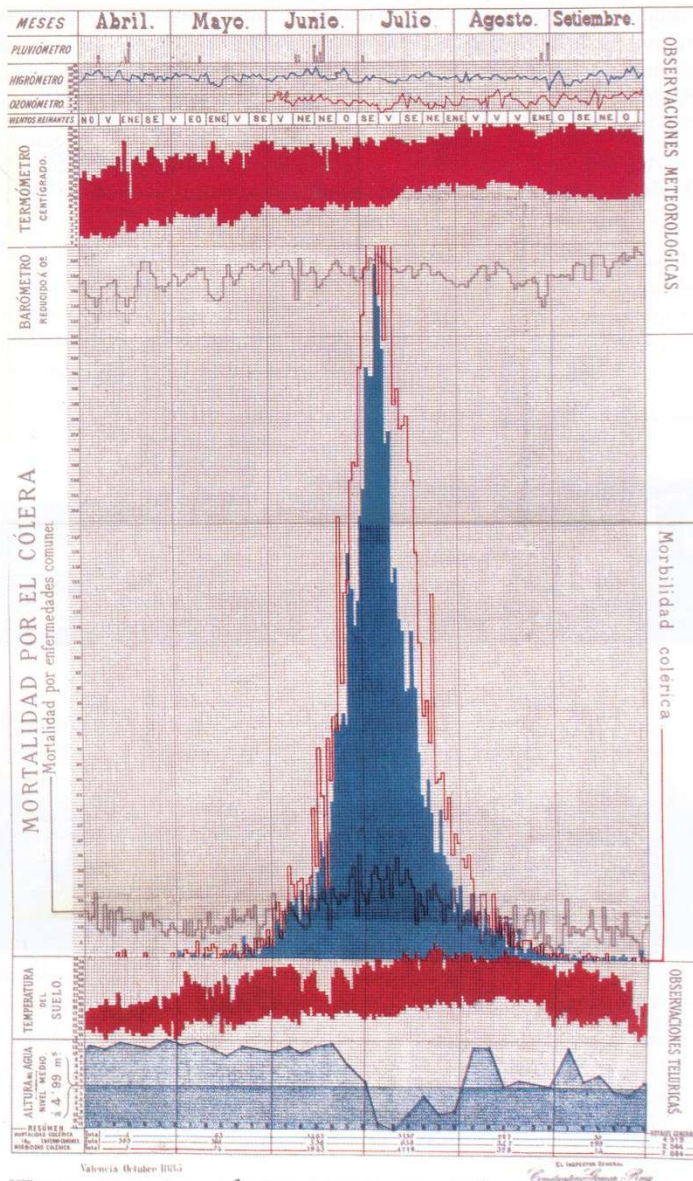


Lámina cromolitografiada que ilustra la memoria de los trabajos realizados durante la epidemia colérica de 1885 por el Cuerpo Municipal de Higiene de Valencia, que dirigía Constantino Gómez Reig.

[...] Quan s'estudia en una gran població la distribució de la mortalitat, es veu que sempre no és exactament igual en les diverses zones. Hi ha districtes en què és més baixa; aquests districtes són, en general, els més ben orientats, els que posseeixen les millors habitacions i aquells en què viu la gent rica. Els barris on viu el proletariat, amb carrers estrets, males habitacions, aquells on s'instal·la la misèria i l'amuntegament, ixen perjudicats en la distribució que fa la mort.

L'estadística demostra aquesta veritat a València. [...]

Gómez Reig, C. "Nota para el estudio de la salubridad en los terrenos irrigados por aguas de alcantarilla", *Actas y memorias del IX Congreso Internacional de Higiene y Demografía celebrado en Madrid en los días 10 al 17 de abril de 1898.*

«Hi ha constantment en l'aire un nombre variable de corpuscles en els quals la forma i l'estructura anuncien que són organitzats. Tenen unes dimensions de vora 1:100 mm. N'hi ha que són esfèrics, d'altres són ovoides, n'hi ha molts que són translúcids i semblen espores de fongs» (**Pasteur, 1862**).

Història

Principi del segle XX

Polítiques de reforma social. Creixent intervenció estatal en matèria laboral. Aparició de legislacions compensadores.

Intervencionisme basat en el coneixement científic de les condicions de vida i treball de la classe obrera i dels riscos específics del medi laboral.

Cerca de la relació causal basada en l'imperant paradigma de l'etiologia infecciosa.

Història

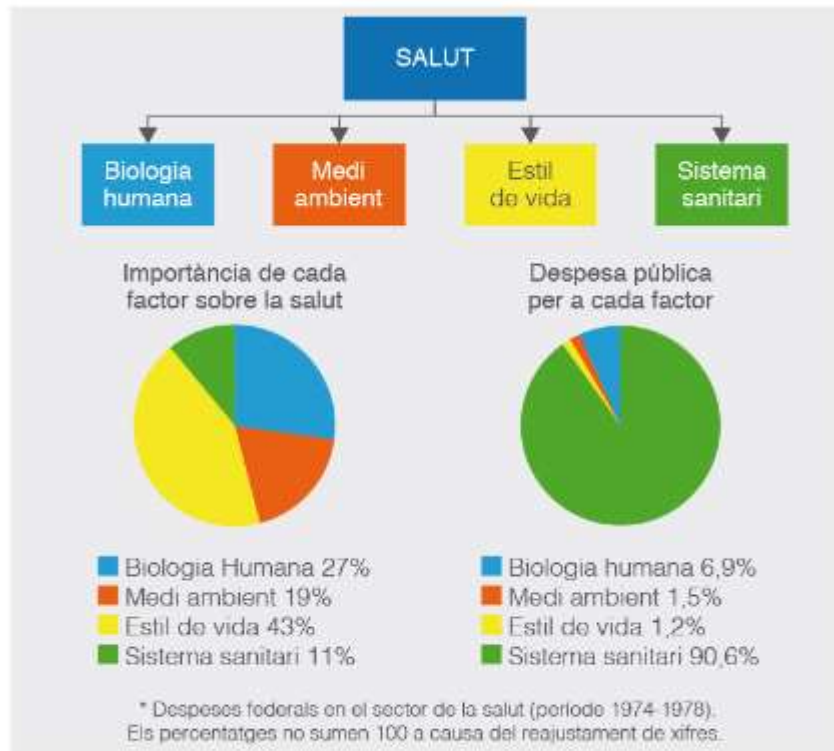
Final del segle XX

Control tècnic dels riscos.

Poc èmfasi en el coneixement local.

Èmfasi en el *factor humà* com a determinant causal.

Salut i els seus determinants



Font: Lalonde, M.; 'A new perspective on the Health of Canadians' (1974)

Lalonde, 1974

Dahlgren & Whitehead, 1991



Salut pública

